

OKROGLA MIZA - VKLJUČEVANJE OSEB S POSEBNIMI POTREBAMI NA TRGA DELA, 19. 11. 2015, MIHELICEVA GALERIJA V KAŠČI V ŠKOFJI LOKI NA SPODNJEM TRGU

IZJAVE UDELEŽENCEV

- Župan občine Škofja Loka, mag. Miha Ješe

Vse osebe s posebnimi potrebami bi morali obravnavati kot center in ne kot obrobje družbe, prav zato, ker potrebujejo več za doseg svojih ciljev, ker sami težko pridobijo izkušnje... Kot družba smo poklicani, da za njih skrbimo v tem smislu, da se že od najzgodnejših let, že od vrtca dalje, maksimalno razvijajo v skladu s svojimi sposobnostmi. Zaveda se, da so v vrtcu potrebne posebne obravnave in posebni terapevti, ki jih je občina vedno pripravljena financirati. Župan tudi šolo spremlja že dolgo časa. S populacijo oseb s posebnimi potrebami se je srečeval tudi pri svojem poklicnem delu, ko je bil direktor Lokateksta. Že takrat je bil kritičen do zakona, ki je urejal to področje. Danes so ti ljudje v invalidskih podjetjih praktično nezaposljivi. Neto plačo morajo zaslužiti sami. Ko se v podjetju krči program, se najprej krčijo pomožna dela. V tekstilni industriji je bilo veliko pomožnih del. Danes te industrije praktično ni več. Potrkati bi bilo potrebno na vrata podjetij, ki jim dobro gre – v kvoti invalidov bi morali zaposlovati tudi populacijo oseb, ki so končale prilagojene programe. Pozdravlja delo podjetja Želva. Poudari, da ti ljudje potrebujejo samozavest, imeti jih moramo za enakovredni in enakopravni člen družbe. Če se z njimi tako ravna, to tudi na primeren način vračajo. So zelo srčni ljudje. Rešitev vidi v socialnem podjetništvu – primerna dela za te osebe in manjše tveganje.

- Župan občine Železniki, mag. Anton Luznar

Na Občini nimajo veliko izkušenj z zaposlovanjem absolventov prilagojenih programov. Občina se vsako leto prijavi na razpis, ki jim omogoča, da zaposlijo dve težje zaposljivi osebi, za eno leto ali dve. Tu vidi možnost tudi za osebe s posebnimi potrebami. Povezujejo se s Sožitjem in Lokalno akcijsko skupino. V tem okviru bi se dalo iskati zaposlitve s področja gostinstva, kmetijstva, vrtnarstva, cvetličarstva.

- Direktorica VDC Kranj, Mirjana Česen

Opozori, da je potrebno ločiti, da govorimo o dveh kategorijah ljudi: tistih, ki imajo lažjo motnjo v duševnem razvoju na eni strani in tistih, ki imajo zmerno, težjo ali težko motnjo v duševnem razvoju na drugi strani. Druga skupina se zaposluje pod posebnimi pogoji. Zakoni, ki zaposlovanje opredeljujejo so stari 30 let. Ni nobenega instituta, ki bi ugotavljal dejanske in konkretne zmožnosti teh oseb. VDC-ji nudijo zaposlitev, vodenje, varstvo. Poslužujejo se metod dela z odraslimi, nudijo funkcionalna znanja, kar pa je v umetnem okolju včasih zelo težko izvedljivo. Usmerjeni so v kreativno izdelavo lastnih izdelkov, saj se s temi izdelki oseba, ki jih ustvarja, lahko identificira. Prisotna je menjava dela. V prvi vrsti pa sledijo uporabnikom in njihovim potrebam.

Omeni evropski projekt, preko katerega naj bi se kar nekaj denarja usmerilo v vključevanje oseb s posebnimi potrebami na redni trg dela. Poleg vključevanja samega naj bi se osebam pri tem procesu nudilo tudi ustrazno podporo. Na tem področju bo veliko dela. Potrebno bo stimulirat delodajalce. Naše populacije se ne da uveljavljat v invalidskih kvotah. Prilagoditve delovnih mest terjajo določena denarna sredstva. Omeni tudi prehajanje: vključevanje na trg dela (čtetudi samo za 3 mesece) in potem vrnitev v VDC, brez izgube statusa. Vključitev na trg dela za osebe s posebnimi potrebami pomeni potrjevanje, občutek vključenosti v družbo, občutek koristnost, doprinosa... Inkluzivna vloga zaposlovanja.

- ga. Nevenka Ropret, Zavod za zaposlovanje

Teško govori posebej o populaciji absolventov prilagojenega programa, ker so na trgu dela izenačeni z vsemi ostalimi. Določeni finančni tokovi so namenjeni tem osebam. Veseli so, kadar dobijo učenca iz prilagojenega programa. To so ljudje, ki za usposabljanje potrebujejo dlje časa, več razumevanja, topel odnos, umirjeno delovno okolje. Po določenem času se ob takšnih pogojih lepo vključijo v kolektiv, so vestni in marljivi. Uvajalne dobe: 6 mesecev, 1 leto, tudi 2 leti. Kljub temu na trgu dela prihaja do zastoja, ker so delodajalci preveč storilnostno in dobičkonosno naravnani.

- ga. Jelena Polak, CSD Škofja Loka

Socialni delavci ne sodelujejo več v komisijah za usmerjanje, zato so tudi izgubili stik s to populacijo. Srečujejo se s starši, ki želijo uveljavljat trajno invalidnost svojih otrok, saj iz tega izhajajo določene finančne pravice. Z ukrepi osebe s posebnimi potrebami tudi omejujejo – odvzem opravilne sposobnosti. Poseben problem je skrb za osebe, ki nimajo svojcev. Dokler so starši živi, se v življenju še nekako znajdejo.

- ga. Janja Kozjek, Domel

Takšnih oseb ne zaposlujejo. Zaposlene imajo delovne invalide. Dela se vse bolj mehanizirajo. Lažjih del nimajo več. Problem imajo že z iskanjem delovnih mest za delovne invalide. Za osebe s posebnimi potrebami je to še težje. V strateških načrtih podjetja zaposlovanja oseb s posebnimi potrebami ni. Tehnologija napreduje, ves čas se zahteva nova znanja. Nikakor pa teh oseb ne smemo pustiti na obrobju. Invalidska podjetja zadostimo zahtevanim kvotam, saj se ljudje starajo, zbole vajo, podaljšuje se delovna doba... V preteklosti so imeli zaposlene osebe s posebnimi potrebami, zdaj vladajo drugačne delovne zahteve, drugačna pričakovanja... Stremi se za kapitalom. Teško bi tudi mentorirali te absolvente. Potrebno bi bilo usposobiti ljudi, ki bi lahko izvajali mentorstvo, potrebovali bi posebna znanja.

- ga. Janja Bogataj, Vrtec Škofja Loka

Pri njih opravljajo delovno prakso učenci, ki v OŠ Jela Janežiča obiskujejo posebni program. Kot vrtec in tudi ona sama osebno so tem osebam naklonjeni. Pobuda za prakso je prišla iz šole. Kot kolektiv so k temu pristopili konstruktivno. Ta praksa poteka že tretje leto. To so mladi, ki bodo kmalu zapustili šolo. Delajo v kuhinji in v pralnici. Delo v kuhinji je bolj zahtevno. Ugotovilo se je, da ga je sposoben opravljati trenutno samo en učenec. Ta lahko pomaga pri eni fazi dela: pomivanje posode, preštevanje pribora, umivanje sadja... Delo poteka pod nadzorom, saj jih zavezujejo standardi in normativi, potrebna je prisotnost kuharice. Delo v pralnici je bolj rutinsko in ga opravljajo vsi ostali učenci. Perici jih vedno zelo radi sprejmeta. Ko pridejo, veliko pripovedujejo o življenju in delu na šoli. Lepo jih je videti, da so samostojni, da sami pridejo na prakso. Vse sami uredijo tudi kar zadeva podpisovanje pogodbe. V preteklosti je bila pri njih na praksi dijakinja iz Cirusa Kamnik, za katero jim je zdaj znano, da je prav tako brezposelna. Pohvali Občini Škofjo Loko in Železnike, ki redno plačujejo storitve za otroke s posebnimi potrebami, ki potrebujejo zgodnje terapevtske obravnave.

- ga. Suzana Bohorč, Želva

Zaposlujejo osebe s posebnimi potrebami, saj je to njihovo osnovno poslanstvo. Imajo že 20 let izkušenj. Začnejo na področju šiviljstva in mizarstva. Danes pa je največ oseb zaposelnih na vrtnarsko – komunalnih delih. Veseli so, da jim Občina zaupa to delo. Ne gre zgolj za delo, temveč prav tako za sprejetost v kolektiv, integracija v družbo, 100%-tno vključenost v okolje, saj jih ljudje srečujejo, jih poznajo, so vidni. Lotevajo se tudi področja čiščenja, hišniških del. Te osebe pri usposabljanje za delovno mesto potrebujejo svoj čas. Usvojiti morajo najprej delovne navade, pri delu morajo postopoma pridobiti na kvantiteti in na kvaliteti. Ko ta nivo usvojijo, ga tudi obdržijo. Potrebujejo posebno pozornost na področju podajanja navodil (potrebno jih je predelat v lahko berljivo obliko), potrebujejo vodenje, spremljanje. Spremembe jim povzročajo težave, saj se težje in dlje časa prilagajajo. Sicer pa so izredno vestni, marljivi, zanesljivi, točni.

- g. Matjaž Hafnar, Želva

15 let že delujejo v Škofji Loki. Zaposlenih je 6 oseb z območja Škofje Loke in Kranja. Največji problem je pridobiti delo, ki ga te osebe lahko opravljajo. Problem je tudi, ker je trenutno pomoč s strani države okrnjena.

- ga. Andreja Vršič, VDC Kranj, enota Škofja Loka

S šolo sodelujejo tako, da učence vsako leto vključijo v delovno prakso. S tem se jih pripravlja na lažji prehod iz šole v VDC – gre za navajanje in hkrati uvajanje. Vključujejo jih v program dela pod posebnimi pogoji. Delo je potrebno razdeliti na več faz, podajati konkretna navodila, nuditi ustrezno podporo in spodbudo.

- ga. Mirjana Česen, direktorica VDC Kranj

V VDC so vključene osebe, ki se ne morejo zaposliti na rednem trgu dela. Če bi se zaposlile, bi izgubile status. V preteklosti so že poskušali. Osebe so v redni zaposlitvi zdržale od enega do največ treh let. Mehanizacija delovnih mest napreduje. Potem je potrebno reševati njihov status. VDC-je financira država. Širitve ni. Mesto se izprazni, ko nekdo umre ali ko ne more več prihajat. Trenutno imajo 41 čakajočih na sprejem. Dnevno se srečujejo s stiskami staršev. Tudi starši so delovno manj učinkoviti, ker imajo v oskrbi takšnega otroka. Glede 26-letnikov, se šole vse bolj obračajo na njih. Delajo se kompromisi in prihaja do občasnega vključevanja. Odraslega človeka je potrebno obravnavat kot odraslega. Potrjuje se predvsem skozi delo.

- mati bivšega učenca šole

Sin Jure je končal dvoletni program in pridobil poklic obdelovalca lesa. Opravil je tudi pripravništvo v obsegu 300 ur. Vse je uspešno končal. Bil je zelo vesten in skrben. Samostojno se je vozil na delovno mesto. Po potrebi je bil pripravljen delati tudi 12 ur. Delal je zelo različna dela: pomival posodo, kidal sneg, opravljal pomožna dela v delavnici. Po pripravništvu je bilo vsega konec. Štiri leta je bil doma. Poslala sta nešteto prošenj in dobila vrnjena samo 2 odgovora: Niko in Knauf – ga ne sprejmemo, dali pa naj bi njegovo prošnjo »na znanje«. Ko so določeni delodajalci slišali, da je končal prilagojen program, so z njim že takoj zaključili. Odklonila sta finančni pomoč, saj se jima je šlo bolj za to, da bi dobila delo kot denar. Potem je dobil službo prek občine kot komunalec. Po enem letu je dobil odpoved, čeprav je bil priden in so ga imeli radi. Bil je zelo skrben. Spet sta iskala zaposliev in spet jo je Jure dobil prek občine. Zdaj, ko spet dela, je zelo srečen.

- bivša učenka OŠ Jela Janežiča

Končala je triletno poklicno šolo, smer cvetličarstvo. Dolgo časa je bila brez službe. Vedno je bil problem pomanjkanje izkušenj. Nimaš jih kje dobit, ker ne dobiš službe, povsod pa je to pogoj, da te vzamejo. Delala je po raznih vrtnarijah in cvetličarnah, največ za 1 leto in največ prek študentskega servisa. To je šlo le do 26 leta, potem ji je status potekel. Zdaj dela v pralnici Šinkovec in je zelo zadovoljna. Perejo, likajo pakirajo perilo iz zdravstvenih domov...

- g. Marko Mohorič, predsednik Duštva Sožitje

Zaveda se, da v gospodarstvu delovnih mest za osebe s posebnimi potrebami ni. Kot društvo se veliko ukvarjajo z razpoznavanjem novih oblik za zaposlovanje. Zaposlitev njihovih članov je povezana z izgubo statusa. Pridobili so delovno mesto telefonskega svetovanja, ki so ga ponudili primerni osebi, a je odklonila, saj bi posledično izgubila status, na kar pa ne bi pristala. Možnost vidi na področju kmetijstva, vrtnarstva. Sodelujejo z LAS loškega pogorja. Z njimi so našli kar nekaj stičnih točk glede tega, kje bi bile možne zaposlitve oseb s posebnimi potrebami: turizem, gostinstvo, domača obrt... Problem je zakonodaja. Zaposlitev bi bila dobrodošla tudi za dva meseca, potem pa bi se oseba vključila nazaj v VDC, brez izgube statusa. Osebe s posebnimi

potrebami so lahko zelo natančne in marljive. Vendar potrebujejo zelo usmerjeno delo. Potrebno je vsakokrat razpoznavat, kaj komu ustreza. Zelo pomembna je možnost prehajanja med vrtcem, šolo, VDC-jem, Želvo.

- ga. Mirjana Česen, direktorica VDC Kranj

Pomembno je sodelovanje vseh deležnikov, prav zato, ker je zakonodaja tako toga.

Evropski projekt – trajanje 18 mesecev – vključevanje oseb s posebnimi potrebami na redni trg dela. Osnovni problem: kje najti dva delodajalca, ki bosta pripravljena sodelovati. Šlo bo za podporne zaposlitve, prilagajanje delovnih mest...

- Ministrstvo: pošljejo odgovor...

- mag. Marjeta Šmid, ravnateljica OŠ Jela Janežiča

Uresničevanje novega zakona se odmika. Vsaj še pet let predvidoma ne bo v veljavi. Potreben bo družbeni dogovor o tem, kako zaposlovati absolvente naših programov.

- ga. Suzana Bohorč, Želva

Pravkar so končali z 2-letnim projektom Zelena dolina. Usposabljalno se je 8 oseb, medtem se jih je 6 zaposlilo in so še danes zaposlene. Priložnost vidi v projektih in nanje zre z optimizmom.

- mag. Anton Luznar, župan občine Železniki

Zelo dobrodošlo se mu zdi, kar je povedala gospa Milena Kejžar. Ne gre pozabiti, da je za vsakim primerom osebna zgodba. Takšne informacije so potrebne. Poudari njihovo sodelovanje v okviru LAS skupine.

- g. Marko Mohorič, predsednik Društva Sožitje

Delo na projektih je vedno tvegano. Zastaviš tudi svoj denar. Gre pa le za delo z ljudmi.

- ga. Jelena Polak, CSD Škofja Loka

V okviru CSD-jev se bo izvajal projekt – določili bodo 48 koordinatorjev za zaposlovanje. Spet bo problem pridobiti podjetja, ki bodo pripravljena za sodelovanje. Problem je tudi, ker verjetno kot občina do tega projekta ne bomo upravičeni, ker kljub vsemu glede zaposlovanja še vedno visoko kotiramo.

- ga. Nevenka Ropret, Zavod za zaposlovanje

Absolventi prilagojenih programov kot iskalci zaposlitve kasneje dozoriijo. Do 25. leta se težko vključujejo v redne zaposlitve, ker za to dejansko niso dovolj zreli. Poskrbeti bi bilo potrebno za to

prehodno obdobje – od končane poklicne izobrazbe do 25. leta starosti. V tem obdobju se od njih ne bi smela zahtevati neka storilnostna pridobitev. Od leta 2006 se izvaja zaposlitvena rehabilitacija: pol leta, 1 leto, izjemoma 2 leti. Osebe so vključene v nek delovni proces, so delno plačane, imajo mentorje, niso pa še vključene v redno zaposlitev.

- ga. Janja Kozjek, Domel

Problem je globalen. Država bo morala pristopiti k reševanju.

- ga. Mirjana Česen, direktorica VDC Kranj

Kot članica delovne skupine, ki je pripravljala nov zakon, je zelo razočarana, da se je vse skupaj ustavilo. Iskati bo potrebno drugačne oblike zaposlovanja, npr. socialno podjetništvo.

- Jelena Horvat, ravnateljica OŠ Antona Janše Radovljica

Pohvale ravnateljici. S tem problemom se srečujejo vse lokalne skupnosti. Dobila je nove ideje, nov zagon.

Pohvali prisotnost županov, saj ima župan le svojo moč v skupnosti.

- Aleksander Vališer, ravnatelj OŠPP Velenje

Izrazi upanje, da bo komu v prihodnosti le uspelo dobiti sodelovanje oziroma odziv s konkretno udeležbo s strani ministrstva.

Zapisa: Ada Šturm, svetovalna delavka